

## Κριτική

# Μετά είκοσιν έτη

Τιμητικό αφιέρωμα στη μνήμη του Λίνου Πολίτη

τον πλατωνικό *Φαίδρο* ο μεγάλος Αθηναίος φιλόσοφος εξαπολύει δριμύτητα επίθεση κατά της γραφής. Ο Πλάτων προκρίνει προφανώς έναντι του γραπτού τον προφορικό λόγο, και ειδικότερα το διάλογο. Η προφορικότητα διαθέτει, ασφαλώς, ένα ακαταμάχητο πλεονέκτημα: επιτρέπει τον αέναο εμπλουσμό και την τροποποίηση ή την πλήρη αναθεώρηση των αποψεων του ομιλητή, με αποτέλεσμα να αποφεύγεται ο δογματισμός, ενώ ο παραγωγός του λόγου έχει τη δυνατότητα να δίνει, όποτε είναι απαραίτητο, την αυθεντική εξήγηση.

Από την άλλη πλευρά, το πλεονέκτημα αυτό δεν είναι χωρίς τίμημα, καθώς εγκλωβίζει τα λεγόμενα στο παρόν των ομιλητών και ενδεχομένως στην επλεκτική η διαλεκτική μνήμη των ακροατών του διαλόγου, με αποτέλεσμα να υπερδέονται έπη να κανονίζονται μέσα στη δίνη του πανθαλάσσιου χρόνου. Τι θα γινόταν, αλήθεια, η ακατάγραφη διδασκαλία του Σωκράτη, αν δεν αποκτούσε τη σταθερή (όχι υποχρεωτικά την πιστή) αποτυπώση της στους διαλόγους του Πλάτωνα; Η φυλάκιση του ζωντανού λόγου με τη βοήθεια της γραφής εννοεί στην ουσία το διάλογο δίπλα: αφ' ενός, σώζει το λόγο για χάρη των συγχρόνων ή των μεταγενεστέρων, όταν ο εκφραστής του θα έχει φύγει από τη ζωή, και αφ' ετέρου, διευρύνει τον αριθμό των συνομιλητών χωρίς τοπικούς ή χρονικούς περιορισμούς, εφόσον βέβαια η γλώσσα του έργου είναι προσιτή. Η γραπτή παγίωση του λόγου, επομένως, κάθε άλλο παρα συνεπάγεται τη μονοφωνική προσέγγιση κατά την πράξη της ανάγνωσης. Αντιθέτως, οδηγεί στην πολυφωνική, ανοικτή ερμηνεία, αφού η πηγή του λόγου δεν μπορεί πια να παρέμβει διορθωτικά, όπως θα το ήθελε ο Πλάτων. Απελευθερωμένο το έργο από την αυθεντική εξήγησή του συγγραφέα, εισέρχεται στη γοητευτική περιπέτεια της κατανόησης ή της νοηματοδότησης του από το δέκτη. Κατά ειρωνικό τρόπο, αυτό που ο αρχαίος φιλόσοφος καθιόριζε συνεβαλε μερικά στη διάσωση του δικού του έργου. Οι προηγούμενες σκέψεις προκλήθηκαν αυθόρμητα με το απλό ξεφύλλισμα του σγκώδους και άκρως καλαισθητού τόμου που συγκεντρώνει τις διάσπαρτες βιβλιοκρισίες του αξεχαστου πανεπιστημιακού δασκαλου και ακαδημαϊκού, του Λίνου Πολίτη. Προκειται για κρίσεις που ανοίγουν τον επιστημονικό διάλογο με συγγραφείς και έργα και προωθούν σημαντικά τα εξεταζόμενα θέματα. Η γόνιμη αυτή συνομιλία εμπλέκει και τον αναγνώστη στη συζήτηση, ο οποίος κλείνοντας το βιβλίο νιώθει το ευφρόσυνο συναίσθημα ότι αποκόμισε πλούσια και αξιόποστη γνώση.

Ο τόμος έχει καταμεριστεί σε τέσσερις ενότητες που ανταποκρίνονται στα πολυσχιδή ενδιαφέροντα του Πολίτη. Στην ενότητα «Θέματα της λογοτεχνίας μας» περιέχονται κρίσεις για βιβλία (π.χ., το γνωστό βιβλίο του Ι.Θ. Κακριδιά *Το μεταφραστικό πρόβλημα*) και μετρικές πραγματείες (π.χ., το εγχειρίδιο μετρικής του Θρ. Σιαφρού). Ο Πολίτης υπηρέξε, όπως είναι γνωστό, δεινός κάτοχος της νεοελληνικής μετρικής, ενός κλάδου που μόλις στις μέρες μας άρχισε να καλλιεργείται κάπως συστηματικότερα. Η δεύτερη ενότητα είναι αφιερωμένη σε εκδοτικά ζητήματα της νεοελληνικής φιλολογίας. Εκκινώντας από το δυσεπίλυτο εκδοτικό πρόβλημα του Σολωμού και προβάλλοντας το γενικότατο αίτημα για φερέγγυες εκδόσεις νεοελληνικών κειμένων (ανακαλεί κανείς στη μνήμη του την πρώιμη διαμάχη για το θέμα αυτό με τον πρόωπα χαμένο Ιωάννη Σκουφετή), ο Πολίτης σχολιάζει εποικοδομητικά εκδοτικές απόπειρες που αφορούν πρωτονεοελληνικά ή

νεότερα κείμενα. Μνημειώδης είναι η εκτενής βιβλιοκρισία για την έκδοση του Διγενή Ακρίτα από τον Erich Trapp. Στην τρίτη ενότητα συζητούνται σολωμικά ποιήματα, όπως η πολλά υποσχόμενη διδακτορική διατριβή του Μ. Χαϊζηγιακούμη για τις νεοελληνικές πηγές του εθνικού μας ποιητή. Στον τομέα αυτόν ο Πολίτης υπηρέξε πρωτοποριακός με τις προσωπικές του εκδόσεις και μελέτες, που τώρα συμπληρώνονται αρμονικά με τις σχετικές βιβλιοκρισίες. Με τη γενναϊόδωρη αυτή συνεισφορά του έγινε ο θεμελιωτής των σολωμικών σπουδών στην Ελλάδα. Τέλος, στην τέταρτη ενότητα περιλαμβάνονται παλαιογραφικές και κωδικολογικές βιβλιοκρισίες. Στον Πολίτη οφείλουμε πολυτιμες καταλογογραφησείς χειρογράφων από μονές, βιβλιοθήκες και ιδιωτικές συλλογές. Θυμίζω ότι ανακάλυψε τον κώδικα που περιέχει την πλήρη μορφή του λεξικού του λογίου Πατριάρχη Φωτίου (Ιερά Μονή Οσίου Νικάνορος, Ζάβορδα), η κριτική έκδοση του οποίου ολοκληρώνεται με την κυκλοφόρηση του τρίτου τόμου στο προσεχές μέλλον.



**ΛΙΝΟΣ ΠΟΛΙΤΗΣ**  
**Οι βιβλιοκρισίες**  
**1926-1973**

ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ  
ΕΘΝΙΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΗΣ  
ΣΕΛ 490 € 21,60

Οι βιβλιοκρισίες του Πολίτη παρουσιάζουν καιά κανόνα το εξής τριμερές σχήμα: αντικειμενική περιγραφή και ενημέρωση του αναγνώστη για το περιεχόμενο του βιβλίου, παρατηρήσεις διορθωτικές και συμπληρωματικές, συνολική αποτίμηση. Όλες οι κριτικές είναι γραμμένες με ευγένεια, νηφαλιότητα, δίκαιη αυστηρότητα και έχουν ως μοναδικό γνώμονά τους, αφ' ενός, να βοηθήσουν ουσιαστικά τον κρινόμενο και αφ' ετέρου, να προωθήσουν το εξεταζόμενο ζήτημα με την προσαγωγή νέων στοιχείων. Από την άποψη αυτή οι βιβλιοκρισίες του δεν είναι απλές βιβλιοπαρουσιάσεις και γενικόλογες κρίσεις, αλλά συστηματικές μελέτες, ένα είδος που έχει σήμερα παντελώς εκλείψει, καθώς οι κριτικές έχουν μετατραπεί σε όχημα κοινωνικών και δημοσίων σχέσεων. Χωρίς όμως αποτελεσματική κριτική η επιστήμη απειλείται από μαρasmus, τα σημάδια του οποίου είναι πλέον εμφανή στη χώρα μας.

Κλείνοντας αυτή την άκρως ευπρόσδεκτη συλλογή, αφιέρωμα μνήμης και αγάπης για τα είκοσάχρονα από το θάνατο του Πολίτη (1906-1982), οφείλω να συγχαρώ θερμά τους συντελεστές του τόμου, τον καθηγητή Π. Μουλλά, την κόρη του Πολίτη κ. Ε. Μεϊτάνη και το διευθυντή του ΜΙΕΤ, κ. Δ. Καψάλη για το άρπιο από κάθε άποψη εκδοτικό αποτέλεσμα. Θα ήθελα να σημειώσω επίσης ότι οι προηγούμενες γραμμές γράφτηκαν υπό την επήρεια της συγκινητικής εκδήλωσης που οργάνωσε το ΜΙΕΤ στη Θεσσαλονίκη την 21.2.2003, όπου μίλησαν για τον άνθρωπο και το έργο δύο νεοελληνιστές (οι καθηγητές Π. Μουλλάς και Ε.Α. Κοκόλης) και δύο κλασικοί φιλόλογοι (οι καθηγητές Κ. Τσαντανογλου και Γ. Μ. Παράσση), όλοι, εκτός του τελευταίου, μαθητές του εμώμενου. Αιφνης ξεδιπλώθηκαν μπροστά μας η πλούσια προσφορά του Πολίτη στο Πανεπιστήμιο και την πόλη, στην Ακαδημία Αθηνών και το ΜΙΕΤ, καθώς και η παλαιοπεπιδε επιστημονική του δράση, που συνδυαζόταν ακούραστα με το ανενήλιπτο ανθρώπινο, ακαδημαϊκό και δημοκρατικό του ήθος. Πόσο διαφορετική είναι η Φιλοσοφική Σχολή σήμερα χωρίς τον Ι.Θ. Κακριδιά, τον Σ. Γ. Καψωμένο και τον Λίνο Πολίτη! Ευτυχώς που δεν επικράτησε η γνώμη του Πλάτωνα, και έχουμε τυπωμένο το έργο τους, αφού χάσαμε το τιμιότερο, τη μορφή τους.

ΔΑΝΙΗΛ Γ. ΙΑΚΩΒ

καθηγητής στο Τμήμα Φιλολογίας του Α.Π.Θ.